

Bergen 13.08.2014

Bildende Kunstneres Forening Hordaland, BKFH
Postboks 1745 Nordnes
5005 Bergen
Epost: bkhf@bkhf.no
Tlf. 55 90 85 99/92 82 02 12/ 92 62 39 92

Kulturdepartementet v/Vigdis Moe Skarstein
Postboks 8030dep
0030 Oslo

Innspill til utredning av kunstnerøkonomi

På vegne av Bildende Kunstneres Forening Hordaland, BKFH vil vi takke for muligheten til å komme med innspill til denne viktige utredningen. Vi kunstnere er glade for at vår vanskelige økonomiske situasjon tas på alvor og ønskes forbedret. Vi har gjennomgått mandatet for utredningen og diskutert de problemstillingene som referansegruppen skal gå gjennom. Her finner vi mange interessante ideer, samt punkter som vi mener behøver belysning fra et kunstfaglig standpunkt.

Kunstnerøkonomi og kunstnerisk kvalitet må ses i sammenheng

En av målsetningene med en forbedret kunstnerøkonomi bør være å øke kvaliteten på kunstuttrykkene. Da er det viktig at de tiltakene som iverksettes baserer seg på de fagspesifikke behovene som knytter seg til kunstutøvelsen, og ikke politiske ideologier. Man må derfor se på de spesielle behovene kunstnere har, og hvilke måter de jobber på. En musiker har en måte å utøve sitt fag på som er ulik en billedkunstners, og vil derfor ha en ulik økonomisk hverdag- og behov.

Vi oppfordrer referansegruppen til å foreslå ordninger spesifikt for de ulike faggruppene, slik at man best mulig ivaretar forutsetningene for å produsere kvalitet innenfor hvert enkelt uttrykk.

Det er også viktig at ordningene som foreslås er fleksible nok til å gi rom for stor variasjon i arbeidsmåter innenfor hvert fagområde. Der én billedkunstner kan produsere to årlige utstillinger med malerier som selger godt, kan en annen jobbe langsomt og i dybden med immaterielle uttrykk som performance eller aktivistisk kunst. Her får kunsten karakter av grunnforskning, og vil ha andre behov og forutsetninger overfor markedet og økonomien. Enkelte former for kunstutøvelse trenger endog skjerming fra markedet, for å kunne stå på siden av- og å kommentere de økonomiske strukturene som preger samfunnet.

På vegne av vår faggruppe vil vi oppfordre til forsiktighet når det gjelder å forvente bedriftsøkonomisk logikk i produksjonen av kunst. Kunstproduksjon har sin egen logikk som ofte unndrar seg økonomisk rasjonalitet.

Kunstpoltikken må derfor legge opp til økonomiske ordninger som ikke legger begrensninger på den enkelte kunstners frie utøvelse av sitt fag. Dette innebærer at hver kunstner også må stå fritt til selv å definere forholdet mellom sin kunst og markedet. For billedkunstfeltet er dette spesielt viktig. Vi mener at dagens stipendordninger, som er konstruert nettopp for å ivareta denne muligheten må styrkes, og at salg og resultatorientert betaling må komme som supplement, og utgjøre "valgfrie" tilleggsmuligheter for den enkelte kunstner.

Forøvrig setter vi pris på de forslagene som søker å stimulere til økt etterspørsel etter kunstopplevelser. Vi hilser også velkommen tiltak som søker å forenkle og effektivisere den administrative siden av kunstneryrket, og tiltak som søker å forbedre vår yrkesgruppes skattemessige og sosiale rettigheter.

Kommentarer og konkrete forslag til enkeltpunkter i mandatet

Mandatet: - *Vurdere tiltak som kan bidra til å styrke næringspotensialet og etterspørselsperspektivet for kunstnerne.*

BKFH: I den grad dette handler om å stimulere til etterspørsel etter kunstopplevelser, som utsmykningsmuligheter, innkjøp og oppdrag for kunstnere stiller vi oss positive.

Mandatet: - *Innhente oppdatert informasjon om kunstnernes inntekts- og næringsgrunnlag, deres bruk av stipendordninger og velferdsordninger samt peke på utfordringer som avdekkes i kartleggingen.*

BKFH: Vi vil peke på at de færreste billedkunstnere har syke- og uføreforsikring, ei eller pensjonsordning, og er derfor henvist til NAVs ordninger. Våre medlemmer opplever imidlertid systematisk problemer i møtet med NAV knyttet til vårt spesielle inntektsbilde. Kunstnerøkonomien består av et lappeteppes av inntekter, og kombinasjonen av lav næringsinntekt og lav lønnsinntekt (f.eks. fra bijobber eller stipender) gjør at billedkunstnere ofte faller mellom to stoler, og ikke får sin reelle inntekt vurdert ved fastsettelse av f.eks. fødselspenger eller uføretrygd.

Vi foreslår derfor å endre NAVs regelverk slik at de som leverer næringsoppgave for billedkunstnere får hele sin personinntekt de siste tre år vurdert ved fastsettelse av slike ytelser.

Mandatet: - *Vurdere hvordan stipendordningene kan forenkles, effektiviseres og kvalitetssikres, samt vurdere balansen mellom stipend og vederlag.*

BKFH: Stipender er ryggraden i en god kunstnerøkonomi, og det er avgjørende at disse ordningene fungerer godt. Vi vil i første rekke legge vekt på behovet for å sikre en lønnsutvikling for kunstnere i tråd med den øvrige veksten i økonomien. Den enkleste og rettferdigste måten å oppnå dette på er å knytte størrelsen på de statlige stipendene til folketrygdens grunnbeløp, G. Hvis ett arbeidsstipend utgjør f.eks. 3G vil dette øke i takt med stortingets årlige fastsettelse av G, og man unngår at kunstnernes inntekter sakker akterut.

Vi støtter fullt ut den satsingen på utstillingshonorar ved offentlige visningssteder som er igangsatt, og ønsker en utvidelse av denne ordningen. Vi ber referansegruppen vurdere hvordan også denne ordningen kan gis en indeksregulering. Vi vil igjen poengtere at i vårt underbetalte felt må slike ytelser komme i tillegg til styrkede stipendordninger, slik at høy aktivitet gir mulighet for økt inntjening, samtidig som det i bunnen finnes en bred økonomisk trygghet som sikrer fordypping og langsiktig utvikling av kunstnerskapene.

Ved fjerningen av garantert minsteinntekt så vi en netto svekkelse av stipendmulighetene for kunstnere, noe som skjedde i forbindelse med et ønske om forenkling og kvalitetssikring. Utvalget oppfordres derfor til å utrede hvorvidt de endringene som foreslås *rent faktisk* innebærer en styrking av stipendordningene og økt økonomisk trygghet.

I 2013 var det bare 27,3% av søkerne som mottok stipend. Dette illustrerer med all tydelighet at vi trenger flere og større stipender. Vi ønsker også velkommen ordninger som gjør det enklere og mer oversiktlig å søke om stipend.

I den forbindelse foreslår vi å tilbakeføre administrasjonen av de statlige stipendsøknadene for billedkunst til NBK. Her finnes en nettløsning som er skreddersydd for våre søknader, og årets stipendbehandling demonstrerte med all tydelighet at det å legge administrasjonen til Norsk Kulturråd verken medførte en forbedring eller forenkling. For å ivareta en mest mulig lik behandling av søkerne kan man i så fall stille til NBK om at nettløsningen legges om slik at søknadene skal leveres i et standardformat (så de ser like ut for juryen).

Ettersom NBK uansett vil administrere behandlingen av stipend fra Billedkunstneres Vederlagsfond og Bildende Kunstneres Hjelpesfond, vil en tilbakeføring av administrasjonen av de statlige stipendene til NBK effektivisere samordningen mellom disse og de statlige stipendene og frigjøre ressurser hos kulturrådet.

Mandatat: *-Vurdere etablering av system som i større grad betaler kunstnere for kunstproduktet, ikke i forkant for å produsere kunst.*

BKFH: Vi kan ikke se hvordan et system som prioriterer betaling for "produktet" framfor støtte til produksjon kan bidra til økt kunstnerisk kvalitet eller forbedret kunstnerøkonomi. Tvert om er det behov for en mer forutsigbar og stabil finansiering av kunstneriske prosjekter, og slik finansiering må nødvendigvis komme i forkant for at prosjektene i det hele tatt skal kunne realiseres.

Som forklart tidligere opplever vi at denne formuleringen har et ideologisk motiv, uten forankring i realitetene omkring produksjon av moderne samtidskunst. Billedkunst har de siste 30-40 år i økende grad beveget seg *bort* fra produksjon av "produkter" og mer i retning av prosess, kunnskapsproduksjon, møter og opplevelser -resultater som i mindre grad kan kvantifiseres og telles. For billedkunstfeltet blir det derfor paradoksalt å stille en forventning om at betaling skal knyttes til resultater som i synkende grad er relevante for feltets egen utvikling. En slik prioritering vil ikke å ta kunstens autonomi og kunstnerisk frihet på alvor.

Mandatat: *-Undersøke hvordan etterspørselsperspektivet kan styrkes og entreprenørskapet økes, herunder innkjøp, utstillings- og utsmykkingsoppdrag fra offentlige og private bestillere, tilrettelegging for kunstnere i etableringsfasen, innføring av skatteinsentiver, samt stimulere private galleristers virke og internasjonale arbeid.*

BKFH: Under dette punktet vil vi gjerne oppfordre utvalget til å se på muligheten for å gi skattefradrag for donasjoner til innkjøp av kunst ved museene. Vi mener at den gaveforsterkningsordningen som er under utprøving ikke i stor nok grad gir bedrifter og privatpersoner incentiver til å bidra økonomisk, og at skattefordeler må til for fullt ut å utnytte potensialet i en gaveforsterkningsordning.

Mandatat: *-Vurdere hvordan regelverket for selvstendig næringsdrivende kunstnere generelt kan forenkles og gründernes rettigheter styrkes (samarbeid med AD og FIN).*

BKFH: Vi vil i denne sammenheng foreslå å innføre et minstefradrag for næringsdrivende med inntekt under en viss grense. Vi vil også oppfordre til å utarbeide en ordning som gjør at næringsdrivende med lav inntekt får 100% sykelønn fra 17. dag, og ikke 65% som i dag. Vi vil også foreslå at trygdeytelser for denne gruppen baseres på den totale personinntekten, og ikke enten lønns- eller næringsinntekt som i dag. Dette ville ha en stor innvirkning på vår yrkesgruppes økonomiske trygghet.

Ellers setter vi pris på ordningen med næringsoppgave for billedkunstnere, og ber utvalget se på overføringsverdien av denne ordningen til også de andre kunstnergruppene.

Vi takker for oppmerksomheten, og ønsker referansegruppen lykke til i arbeidet med utredningen, som vi gleder oss til å lese.

På vegne av Bildende Kunstneres Forening Hordaland, BKFH

Vilde Salhus Røed, leder

Erik Friis Reitan, nestleder